

Azîm

KURUM TAYYİN ARŞİVİ
SİMA SÖZLÜK BİLGİ BİRİMİ

ilmul-yakîn, 124.

08 SUBAT 1994

D. Baş: 3851-1

Azîz

(Allah'ın sıfatı)

KURUM TAYYİN ARŞİVİ
SİMA SÖZLÜK BİLGİ BİRİMİ

ilmul-yakîn, 113-114

08 SUBAT 1994

D. Baş: 3851-1

Azîm (ame: nusne)

Razi, Tefsir, VII, 14.

Azîm

Razi, Tefsir, II, 17.

وأما وصفه بأنه كبير عظيم جليل ربيع فإن ذلك لا يرجع إلى كونه
الرفعة والمرتبة وكبير المنزلة غير أن يُحدّد بحدّ أو يوصف بغاية ونهاية ، دون أن يكون وصفه
هـ بذلك من طريق كثرة الأجزاء وكثافتها لأن ذلك لا يليق به . وكذلك معنى وصفنا له بأنه
متعالٍ متكبرٍ فانما يراد بذلك تنزيهه من صفات النقص والعجز ووصفه بما يُبعد عنه طُرُق
المشابهة بخلقه . وكذلك معنى الوصف له بأنه عليّ مجيد فإن مجده وعلوه يرجع معناهما
إلى مثل ذلك أيضا . وهذه أوصاف مُرتبة على الأوصاف المتقدمة من أوصاف المدح
والتعظيم والثناء لا أنها تقتضي معانٍ اشتقت منها أو فعلا حدث منه .

بمجموعة شنتراي لمجلة الآداب والعلوم الإنسانية
في جوامعنا القديمة ببيروت
بمبادرة لسويس بوزيه
سلسلة جديدة أ . اللغة العربية والفكر الإسلامي
رقم ١٤

مجلة مقالات الشيخ أبي الحسن الأشعري

من إهداء
الشيخ الإمام أبي بكر محمد بن الحسن بن فورك
(ت ٤٠٦ / ١٠١٥)

عربي بتحقيقه
دانيسال جيماريف

-Kebir
-Azim
-Celi

sayfa 47

الأصل : اشتق .

HADE YAYINLANDIKTAN
BONRA GELEN DOKUMAN
5 EYLUL 1992

Türkiye Dişaret Vakfı İslam Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Keyit No. :	10359
Tasnif No. :	2994 Fur. m

دار المشوق شرع
ص.ب. ٩٤٦ ، بيروت - لبنان

ISBN 2-7214-5491-3

COPYRIGHT 1987, DAR EL-MACHREQ BARL PUBLISHERS
P.O.B. 946, Beirut, Lebanon

جميع الحقوق محفوظة : دار المشوق شرع - بيروت
التوزيع : المكتبة العربية ، ساحة النجمة ، ص.ب. ١٩٨٦ ، بيروت ، لبنان

وصف عذاب، اجر، فوز، یوم، قول، ظلم و شیء و ... آمده است. در کتب لغت و تفاسیر عظیم بر وزن عَنَب بزرگی است، بر خلاف صِغَر کوچکی فرد است. عَظْم که اصل آن بر بزرگی و قدرت دلالت دارد، هر چیزی است که شیء بزرگی از آن صادر شود. راغب آن را سختی و محکمی می‌داند، همانند استخوان بدن که در مقابل سایر اعضاء بسیار سخت و محکم است و برای هر چه که بزرگ باشد به استعاره به کار رفته است. و نیز می‌گوید این واژه برای محسوسات و هم برای معقولات به کار می‌آید (مفردات، ۳۳۹).

مصطفوی در تحقیق این واژه چنین نتیجه می‌گیرد: این کلمه در مقابل آنچه حقیر و پست است قرار می‌گیرد ... چه در امور مادی و چه معنوی، به این اعتبار به استخوان نیز عظیم گفته می‌شود چون در برابر گوشت سختی و قوت دارد ... و عظیم نیز از همین معنی است که برای خداوند گفته شده زیرا خداوند را تفوق و قدرت مطلق است در برابر همه مخلوقات. پس عظیم مطلق از همه جهت خداوند است و در سایر امور به اعتبار و اقتضاء موضوع خاص آن است (التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ۱۷۵۸).

از نظر طبرسی عظیم به معنی کبیر است و ... عظیم نامیده شدن خداوند به خاطر عظمت و بزرگی شأن او است و او نسبت به آنچه خلق کرده دارای مرتبه‌ای بزرگ و والا است. طبرسی در مورد قرآن عظیم پس از توصیف موجز بودن الفاظ آن و تمام بودن معنی و نیکویی نظم می‌نویسد: عظیم صفتی برای قرآن است ... بدین جهت که حاصل (مرجع) همه نیازهایی است که پیروانش ... برای پیوند مسیر صحت و کمال به سوی خداوند، بدانها محتاجند (و حل) آنها را با الفاظی کوتاه و موجز و به بهترین وجه و نظم بیان فرموده است، که معنای تام و تمام دارد (مجمع‌البیان، ۱۵۳۱/۲). قرآن این کتاب هدایتگر و نور افشان الهی در قلوب ایمان آورندگان، عظیم نامیده شده زیرا کلام و حیاتی خداوند بر پیامبر عظیم الشأن او است و متضمن جمیع مایحتاج امور دین و دنیا برای بشر است؛ که این ضرورت همه جانبه با لفظی موجز و با نظمی نیکوتر و با معنای تام و کامل بیان شده است که فرمود: وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنْ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ = به راستی که به تو سبع‌المثانی (همگی) قرآن عظیم را بخشیدیم (حجر، ۸۷)، که در مورد سبع‌المثانی طبری و شیخ طوسی قول راجح را طبق حدیث نبوی سوره فاتحه می‌دانند (دانشنامه قرآن، خرمشاهی، ۱۱۸۷/۲). فخر رازی با توجه به این که قرآن از سوی خداوند قادر و متعال بر پیامبر او (ص) نازل شده است و نشانه‌ای از عظمت و قدرت لایزال

حسین بن علی (ع) فضائل اهل بیت را؛ یقین کردن حسین بن علی (ع) به شهادت خود در دست بنی امیه؛ سبب اختیار حسین بن علی (ع) کشته شدن را؛ مقصد و مرام حسین بن علی (ع)؛ عظمت نفس حسین بن علی (ع)؛ خاتمه: در بیان قوت اراده و ایمان حسین بن علی (ع)؛ ملحق یکم، به قلم مؤلف: در تحقیق تاریخ ولادت حسین بن علی (ع)؛ ملحق دوم، به قلم محشی: در بیان سال شهادت حسین بن علی (ع) و تطبیق آن با ماههای شمسی؛ ملحق سوم از طرف محشی: داستان نیرنگ معاویه در راه گرفتن زن عبدالله سلام برای پسرش یزید؛ و مصادر کتاب به قلم محشی. شایان ذکر است که مطالب مهم، اسامی خاص و ترجمه مطالب عربی و توضیحات دیگر توسط شارح کتاب، عباسقلی (واعظ چرندابی) در پانویس صفحات کتاب آمده است. کتاب عظمت حسین یکبار در ۱۳۵۶ ش از سوی انتشارات سروش تبریز چاپ و منتشر شده است. این اثر یکبار دیگر با مقدمه و تعلیقات و حواشی عباسقلی (واعظ چرندابی) از سوی انتشارات صحیفه خرد قم در ۱۲۸ صفحه به سال ۱۳۸۲ ش انتشار یافته است.

منابع: الزریع، ۲۷۹/۱۵؛ عظمت حسین بن علی، زنجانی، تمام صفحات؛ کیهان اندیشه، ش ۶۱، مرداد و شهریور ۱۳۷۴، ص ۱۸؛ کتابشناسی امام حسین (ع)، حبیبی، ۶۰. حسین سرمدمحمدی

عظیم، بر وزن فعیل به معنی بزرگ و بزرگوار که نشان بسیار والا ئی داشته باشد. این کلمه از ثلاثی مجرد عَظُمَ يَعْظُمُ عَظْمًا و عَظَامَةً می‌باشد. عَظُمَ بر وزن قَلَسَ به معنی استخوان که فرمود: قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي ... = گفت پروردگارا استخوان من به سستی گرایده (مریم، ۱۴). جمع عَظْمَ: عِظَامٌ یعنی استخوانها، که فرمود: أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ لَنْ نَجْمَعَهُ عِظَامَهُ = آیا انسان چنین می‌پندارد که هرگز استخوانهای (پوسیده و پراکنده) او را گرد نمی‌آوریم (قیامت، ۳). عِظَامٌ به استعاره به معنی بزرگان هم بکار می‌رود.

واژه عظیم را از اسماء الحسنی دانسته و آیه شریفه و لایؤدُهُ حِفْظُهُمَا و هوالعلیُّ العظیم = و نگاهداشت آنها بر او دشوار نیست و او بلندمرتبه و بزرگ است (بقره، ۲۵۵) که عظیم را در اینجا همانند علی از اسماء الحسنی ذکر کرده‌اند (قاموس قرآن، ۱۷۱۵).

کلمه عظیم ۱۰۷ بار و مشتقات دیگر عظیم بارها در قرآن مجید ذکر گردیده است. عظیم ۶ بار برای توصیف ذات احدیت و یا به قولی به صورت اسماء حضرت باری و یک بار در وصف قرآن مجید و بقیه موارد استعمال آن برای توصیف‌های دیگری مانند